Archwilio Cymru
Audit Wales

Asesiad o Gynaliadwyedd Ariannol – Cyngor Sir Ceredigion

Blwyddyn archwilio: 2020-21

Mis/Blwyddyn cyhoeddi: Mehefin 2021

Cyfeirnod y ddogfen: 2464A2021-22

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol ag adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004) ac adran 18 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Gall hefyd oleuo astudiaeth ar gyfer gwella gwerth am arian dan adran 41 Deddf 2004, a/neu archwiliad a gyflawnir gan yr Archwilydd Cyffredinol dan adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Mae'r Cyngor yn dal i fod yn sefydlog yn ariannol ac yn canolbwyntio ar heriau yn y dyfodol.

Yr hyn y gwnaethom fwrw golwg arno a pham 4

Cynnig ar gyfer gwella 5

Mae'r Cyngor yn dal i fod yn sefydlog yn ariannol ac yn canolbwyntio ar heriau yn y dyfodol 6

Mae effaith uniongyrchol COVID-19 ar gynaliadwyedd ariannol y Cyngor wedi cael ei chynorthwyo gan gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru 6

Mae gan y Cyngor strategaeth ariannol glir dros y tymor canolig 7

Mae'r Cyngor wedi parhau â'i hanes o beidio â gwneud defnydd heb ei gynllunio o gronfeydd wrth gefn i ariannu gwariant refeniw, ac mae cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf 9

Mae gan y Cyngor hanes da o gwrdd â'i gyllideb flynyddol ar y cyfan er bod gorwariannau sylweddol o hyd ym maes Gofal Cymdeithasol 12

Mae gan y Cyngor hanes da o gyrraedd targedau arbedion; fodd bynnag, bydd cyflawni'r arbedion gofynnol yn fwy o her yn y dyfodol 13

Mae'r Cyngor wedi cynnal lefelau hylifedd ffafriol dros y blynyddoedd diwethaf 14

Yr hyn y gwnaethom fwrw golwg arno a pham

1 Fe gynhaliom ni'r asesiad hwn gan bod cynaliadwyedd ariannol yn dal i fod yn risg i allu cynghorau i sefydlu trefniadau priodol i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau. Yn rhannol, cafodd hyn ei oleuo gan brofiadau rhai cynghorau yn Lloegr, ein gwybodaeth am y sefyllfa ariannol mewn cynghorau yng Nghymru, a'r duedd gyffredinol o ran adnoddau gostyngol ar gyfer llywodraeth leol ar y cyd â galw cynyddol am rai gwasanaethau. Fe gynhaliom ni brosiect tebyg yn 2019-20, cyn pandemig COVID-19.

2 Cynhaliwyd ein hasesiad yn 2020-21 o gynaliadwyedd ariannol cynghorau mewn dau gam. Roedd Cam 1 yn asesiad sylfaenol o effaith gychwynnol COVID-19 ar sefyllfa ariannol cynghorau lleol. Roedd Cam 1 yn seiliedig ar: y sefyllfa diwedd blwyddyn ar gyfer 2019-20; y sefyllfa ar ddiwedd chwarter 1 ar gyfer 2020-21; ac amcanestyniadau ar gyfer chwarter 2 yn 2020-21. Yn dilyn Cam 1, ym mis Hydref 2020 fe gyhoeddom ni adroddiad cryno cenedlaethol – **Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol o ganlyniad i Bandemig COVID-19**[1]. Canfuom fod cynghorau a Llywodraeth Cymru wedi cydweithio'n dda i liniaru effaith y pandemig hyd yma, ond bod cynaliadwyedd y sector yn y dyfodol yn her barhaus.

3 Mae'r pandemig wedi cael effaith uniongyrchol a dwfn ar gyllid y sector cyhoeddus yn ei gyfanrwydd ac, o ganlyniad, ar sefyllfa ariannol cynghorau. Roedd yr adroddiad cryno'n nodi sefyllfa sylfaenol lefel uchel, gan gynnwys sefyllfa cynghorau lleol o ran eu cronfeydd wrth gefn cyn y pandemig. Roedd hefyd yn nodi goblygiadau ariannol cychwynnol y pandemig i gynghorau lleol a maint yr her a ddisgwylid wrth edrych tua'r dyfodol.

4 Mae'r adroddiad hwn yn benllanw ar gam 2 ein gwaith i asesu cynaliadwyedd ariannol yn ystod 2020-21. Fel rhan o hyn rydym yn cynhyrchu adroddiad lleol ar gyfer pob un o'r 22 o brif gynghorau yng Nghymru.

5 Fe gynhaliom ni'r asesiad hwn rhwng mis Ionawr 2021 a mis Mawrth 2021.

[1] Archwilio Cymru, Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol o Ganlyniad i Bandemig COVID-19, Hydref 2020.

Cynnig ar gyfer gwella

Arddangosyn 1: cynnig ar gyfer gwella

Mae'r tabl isod yn nodi'r cynnig ar gyfer gwella yr ydym wedi'i adnabod yn dilyn yr adolygiad hwn.

Cynnig ar gyfer gwella
Cynnig ar gyfer gwella C1 I sicrhau bod y Cyngor yn cwrdd â'i heriau ariannol yn y dyfodol, dylai'r Cyngor: • barhau i fonitro'r gorwariannau sylweddol ym maes Gofal Cymdeithasol; a • sicrhau bod y Prosiect Trawsnewid Gwasanaethau Cymdeithasol yn ysgogi gwelliant.

Mae’r Cyngor yn dal i fod yn sefydlog yn ariannol ac yn canolbwyntio ar heriau yn y dyfodol

Mae effaith uniongyrchol COVID-19 ar gynaliadwyedd ariannol y Cyngor wedi cael ei chynorthwyo gan gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru

7 Mae’r adran hon yn nodi’r effaith y mae COVID-19 wedi’i chael hyd yma ar sefyllfa ariannol y Cyngor ac i ba raddau y mae wedi cael ei lliniaru gan gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru.

8 Canfuom fel a ganlyn:

- mae’r Cyngor wedi rheoli costau COVID-19 ar sail Cyngor cyfan, fel nad yw gwasanaethau unigol mewn sefyllfa lle maent naill ai ‘ar eu hennill’ neu ‘ar eu colled’ yn sylweddol o ganlyniad yn uniongyrchol i effeithiau ariannol COVID-19.
- yn 2020-21, yn wreiddiol, fe wnaeth y Cyngor glustnodi cronfa wrth gefn o £1.6 miliwn o’i adnoddau presennol i gwrdd â chost bosibl COVID-19. Fodd bynnag, nid yw’r Cyngor yn disgwyl defnyddio’r gronfa wrth gefn hon yn 2020-21 am bod Llywodraeth Cymru wedi cwrdd â’r mwyafrif o gostau ychwanegol COVID-19 hyd yma a bod arbedion ychwanegol yr amcangyfrifir eu bod yn werth £1.1 miliwn wedi cael eu cyflawni o ganlyniad i gostau rhedeg is wrth ddarparu rhai gwasanaethau.
- fel a ddangosir yn **Arddangosyn 1**, hyd yma mae’r Cyngor wedi cael cyllid o £12.9 miliwn gan Lywodraeth Cymru ar gyfer costau caledi, pwysau Cynllun Gostyngiadau’r Dreth Gyngor a cholledion incwm. Amcangyfrifir bod y cyfanswm costau cyn arbedion yn £13.2 miliwn. Er bod cyfraddau casglu’r Dreth Gyngor wedi dioddef yn gynharach yn y flwyddyn ariannol, maent wedi gwella ers hynny ac mae’r Cyngor yn disgwyl y bydd unrhyw golledion ar ddiwedd y flwyddyn yn fach iawn.
- cafwyd cyllid ychwanegol hefyd gan Cyllid a Thollau EM, y Bwrdd Iechyd a disgwylir nifer o grantiau amrywiol eraill erbyn diwedd y flwyddyn yn 2020-21.
- fel rhan o’i broses i bennu’r gyllideb ar gyfer 2021-22, mae’r Cyngor wedi cadw cronfa wrth gefn o £1 miliwn mewn cronfeydd wrth gefn wedi’u clustnodi i gwrdd â diffyg posibl mewn cyllid COVID-19 yn y dyfodol. Bydd unrhyw incwm dros ben a geir y tu hwnt i’r hyn y mae ei angen ar gyfer gwariant yn cael ei drosglwyddo i gronfeydd wrth gefn wedi’u clustnodi.
- mae’r Cyngor yn cydnabod y bydd pandemig COVID-19 yn cael effaith fwy hirdymor ar ei strategaeth ar y cyfan, y ffordd y mae’n darparu gwasanaethau a’i sefyllfa ariannol.

Arddangosyn 2: cost COVID-19 i’r Cyngor yn ystod 2020-21

Mae’r tabl isod yn dangos gwariant ychwanegol y Cyngor a’r incwm a gollwyd ganddo yn ystod 2020-21 o ganlyniad i COVID-19 yn ôl yr amcangyfrifon, a faint o hyn a liniarwyd gan gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru ac arbedion disgwyliedig oherwydd effaith weithredol COVID-19 ar ddarparu gwasanaethau.

Y swm ychwanegol y mae’r Cyngor yn amcangyfrif y bydd wedi ei wario o ganlyniad i COVID-19 yn ystod 2020-21.	£(8.7) miliwn
Swm yr incwm y mae’r Cyngor yn amcangyfrif y bydd wedi’i golli o ganlyniad i COVID-19 yn ystod 2020-21.	£(5.6) miliwn
Arbedion a gyflawnwyd o ganlyniad i effaith weithredol COVID-19 ar ddarparu gwasanaethau yn ôl yr amcangyfrifon	£1.1 miliwn
Swm y cyllid ychwanegol y mae’r Cyngor yn amcangyfrif y bydd yn ei gael gan Lywodraeth Cymru yn ystod 2020-21 i liniaru effaith COVID-19.	£12.9 miliwn
Cost COVID-19 i’r Cyngor yn ystod 2020-21 yn ôl yr amcangyfrif, ar ôl ystyried y cyllid ychwanegol a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru.	£(0.3) miliwn

Ffynhonnell: gwybodaeth a ddarparwyd gan Gyngor Sir Ceredigion

Mae gan y Cyngor strategaeth ariannol glir dros y tymor canolig

Pam fod cynllunio ariannol strategol yn bwysig

9 Mae strategaeth ariannol eglur a chadarn yn bwysig i adnabod lefel debygol y cyllid sydd ar gael i gyngor, yn ogystal â lefel ddisgwyliedig y galw am wasanaethau a chost eu darparu. O ystyried y pwysau diweddar a’r pwysau a ddisgwylir o ran cyllid ar gyfer yr holl gynghorau mae hefyd yn bwysig adnabod sut y mae’r Cyngor yn bwriadu ymateb i’r pwysau hynny, a sut y mae’n bwriadu cwrdd â bylchau a ragamcanir o ran cyllid.

Canfuom fel a ganlyn:

- mae Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) y Cyngor 2021-22 i 2023-24 yn cefnogi cynaliadwyedd ariannol trwy adnabod heriau ariannol allweddol, bylchau disgwyliedig o ran cyllid ac asesiad o sut i ariannu'r bylchau hyn dros y tair blynedd nesaf.
- mae'r bwlch o ran cyllid a ragamcanir dros y cyfnod o dair blynedd rhwng £11.5 miliwn (yn seiliedig ar dybiaeth y ceir cynnydd blynyddol o 1% ar gyfer Cyllid Allanol Cyfun) neu £14.5 miliwn (yn seiliedig ar dybiaeth na fydd unrhyw gynnydd o gwbl mewn Cyllid Allanol Cyfun) fel a ddangosir yn **Arddangosyn 3**.
- mae'r Cyngor wedi gwneud nifer o dybiaethau eraill wrth adnabod y bwlch o ran cyllid sy'n cael effaith uniongyrchol ar yr amcangyfrifon o'r arbedion sy'n ofynnol bob blwyddyn. Mae'r rhain yn cynnwys effeithiau ailbrisio'r gyllideb sylfaenol, newidiadau i sylfaen y Dreth Gyngor ac effaith barhaus bosibl Brexit, ond nid ydynt yn cynnwys effaith ariannol bosibl pandemig COVID-19 o 2022-23 ymlaen.
- un o'r prif risgiau ariannol yw gorwariant parhaus yn y Gwasanaethau Cymdeithasol.
- mae gan y Cyngor rwydwaith ffyrdd helaeth y mae angen ei gynnal a'i gadw ac mae'r Cyngor yn ymwybodol bod hyn yn bwysau ariannol parhaus.
- mae gan y Cyngor gynlluniau uchelgeisiol ar gyfer adfywio ac mae'n neilltuo arian i gyflawni'r rhain.
- roedd cyfraddau casglu'r Dreth Gyngor dan bwysau yn gynnar yn 2020-21 oherwydd COVID-19, ond mae'r rhain wedi gwella tuag at ddiwedd y flwyddyn ac mae'r modd y mae wedi mynd ati'n frwd i gasglu dyledion wedi cyfrannu at hyn.

Arddangosyn 3: mae gan y Cyngor gyfanswm bwlch o ran cyllid a ragamcanir ar gyfer y tair blynedd rhwng 2021-22 a 2023-24 sydd rhwng £11.5 miliwn ac £14.5 miliwn gan ddibynnu ar wahanol dybiaethau a lefelau o Gyllid Allanol Cyfun

Mae'r graff hwn yn dangos y bwlch o ran cyllid y mae'r Cyngor wedi'i adnabod ar gyfer y tair blynedd ganlynol.

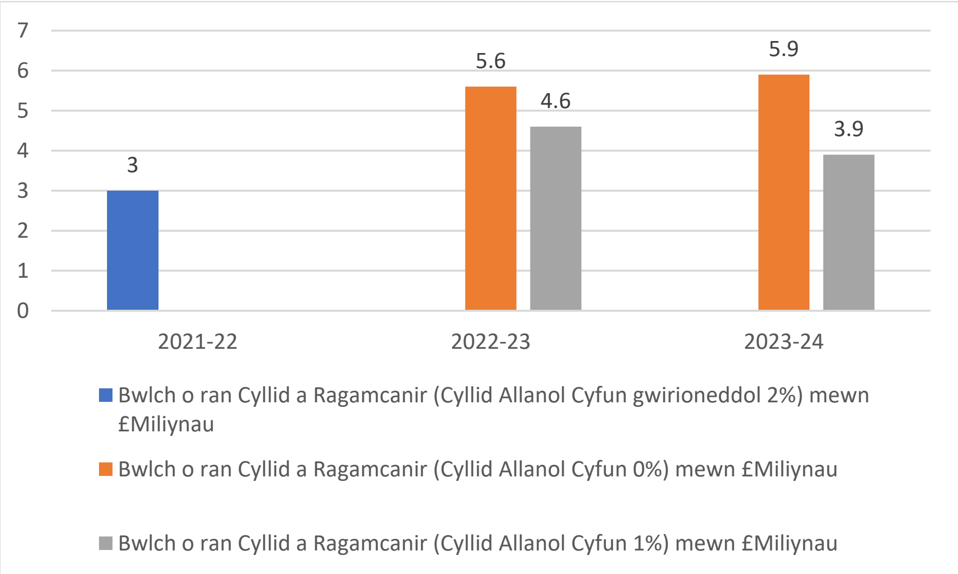

Mae'r Cyngor wedi parhau â'i hanes o beidio â gwneud defnydd heb ei gynllunio o gronfeydd wrth gefn i ariannu gwariant refeniw, ac mae cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf

Pam ei bod yn bwysig rheoli cronfeydd wrth gefn yn gynaliadwy

10 Mae lefelau iach o gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy'n rhwyd ddiogelwch bwysig i gefnogi cynaliadwyedd ariannol. Yn ogystal â bod ar gael i ariannu pwysau annisgwyl o ran cyllid, gall cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy fod yn ffynhonnell cyllid bwysig hefyd i gefnogi mentrau 'buddsoddi i arbed' sydd wedi'u bwriadu i leihau cost barhaus darparu gwasanaethau. Mae cynghorau sy'n dangos patrwm o ddefnydd heb ei gynllunio o gronfeydd wrth gefn i lenwi bylchau yn eu cyllideb refeniw, sy'n arwain at ostyngiadau ym malansau'r cronfeydd wrth gefn, yn lleihau eu cydnerthedd i ariannu pwysau cyllidebol nas rhagwelwyd mewn blynyddoedd yn y dyfodol.

11 Canfuom fel a ganlyn:

- mae cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf ac mae'r Cyngor wedi parhau â'i hanes o beidio â gwneud defnydd heb ei gynllunio o gronfeydd wrth gefn i ariannu gwariant refeniw. Mae gan y Cyngor Bolisi Cronfeydd wrth Gefn ac nid oes ganddo unrhyw gynlluniau i ddefnyddio balansau cronfeydd cyffredinol i ariannu cyllidebau refeniw ac eithrio ar gyfer eitemau untro sy'n eithriadol ac y cytunwyd eu bod yn flaenoriaeth.
- mae cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy wedi cynyddu'n gyson yn ystod y cyfnod rhwng 2016-17 a 2019-20 o £20.2 miliwn i £27.7 miliwn fel a ddangosir yn **Arddangosyn 4**.
- yn 2019-20, roedd balansau cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy'n 17.8% o gost net gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu. Mae hyn yn cymharu â'r ffigyrau cyfatebol ar draws cynghorau Cymru o 33.4%, sef yr uchaf, a 4.2%, sef yr isaf. (Fel a ddangosir yn **Arddangosyn 5**.)
- ac eithrio pwysau COVID-19, mae symudiadau ym malansau cronfeydd wrth gefn ar gyfer 2020-21 yn gyson fwy neu lai â'r rhai a gynlluniwyd ar y cam cychwynnol wrth bennu cyllideb 2020-21, gyda disgwyliad y bydd balansau'n codi i £28.2 miliwn.
- rhagwelir y bydd ariannu prosiectau'r CATC yn 2021-22 yn lleihau cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy wedi'u cynllunio £4 miliwn (14%) i £24.2 miliwn.
- mae cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi wedi'u bwriadu i roi cymorth i ariannu strategaeth gyfalaf hirdymor y Cyngor a blaenoriaethau yn ei gynlluniau economaidd ac addysg.

Arddangosyn 4: swm y cronfeydd wrth gefn o'i gymharu â'r gyllideb flynyddol

Mae'r arddangosyn hwn yn dangos swm y cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy a oedd gan y Cyngor yn ystod 2019-20 a'r tair blynedd flaenorol fel cyfran o gost net y gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu.

	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
Cost Net Gwasanaethau mewn £ miliynau [2]	£147.6m	£147.2m	£151.8m	£155.8m
Cyfanswm Cronfeydd Wrth	£20.2m	£21.5m	£24.2m	£27.7m

[2] Y gwerth a ddefnyddiwyd yw cost net gwasanaethau a godwyd ar y gronfa gyffredinol o'r Dadansoddiad Ariannu Gwariant, namyn unrhyw gost gwasanaethau a ariennir o'r Cyfrif Refeniw Tai, gan ychwanegu praeseptau, ardollau a llog ar ddyledion. Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon

	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
Gefn Defnyddiadwy mewn £ miliynau [3]				
Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy fel canran o gost net gwasanaethau [4]	13.7%	14.6%	15.9%	17.8%

Ffynhonnell: datganiadau cyfrifon archwiliedig 2016-17 i 2019-20

Arddangosyn 5: cymharu â holl gynghorau Cymru – Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy fel canran o gost net gwasanaethau

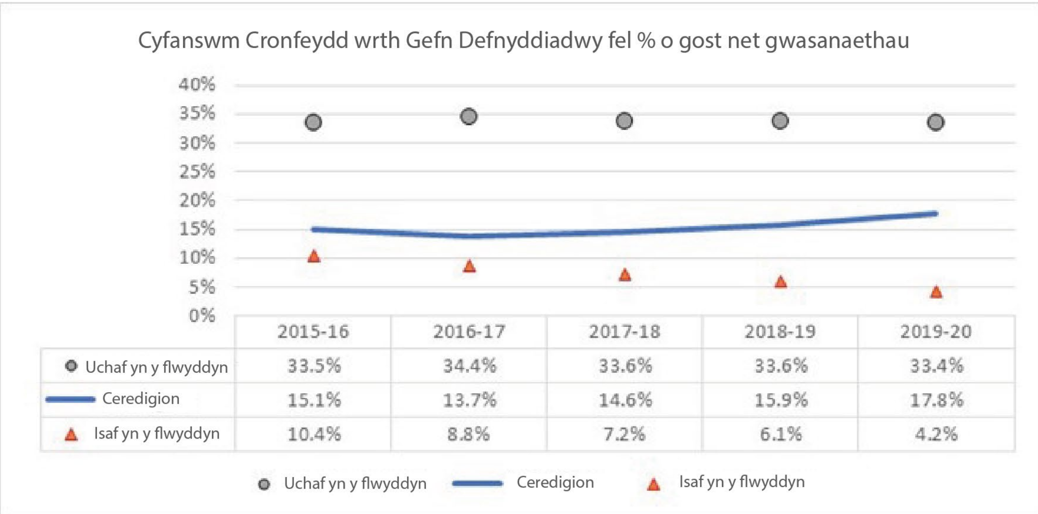

[3] Wrth y term cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy, rydym yn golygu cyfanswm balans y gronfa gyffredinol, ynghyd â chronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi nad yw cynghorau wedi'u hatal yn gyfreithiol rhag eu hailgyfeirio i'w defnyddio ar gyfer diben arall. Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon

[4] Cyfrifiad Archwilio Cymru.

Mae gan y Cyngor hanes da o gwrdd â'i gyllideb flynyddol ar y cyfan er bod gorwariannau sylweddol o hyd ym maes Gofal Cymdeithasol

Pam ei bod yn bwysig rhagweld gwariant yn gywir

12 Mae'n bwysig bod gorwariant a thanwariant yn cael eu cadw dan reolaeth a bod gwariant gwirioneddol mor agos â phosibl at y lefelau a gynlluniwyd. Mae cyngor sy'n methu â rhagweld a chynllunio gwariant yn gywir yn achosi risg o greu pwysau ariannol nas rhagwelwyd a all beryglu'r gallu i bennu cyllideb fantoledig. Gall patrymau sylweddol o danwariant fod yn lleihau gallu cyngor i gyflawni ei amcanion allweddol neu gyflawni ei gyfrifoldebau statudol.

13 Canfuom fel a ganlyn:

- mae rheolaeth ariannol gadarn yn dwyn budd i'r Cyngor ac yn ei helpu i barhau i fod yn ariannol gynaliadwy.
- mae'r Cyngor wedi cyflawni gwargedion bychain yn y gyllideb dros y blynyddoedd diwethaf ac mae'n rhagweld tanwariant cyffredinol ar ddiwedd y flwyddyn o £0.3 miliwn yn 2020-21 fel a ddangosir yn **Arddangosyn 6**. Nid yw hyn yn cynnwys elfennau ariannol sydd i'w priodoli'n uniongyrchol i COVID-19 a reolir ar sail gorfforaethol ac yr adroddir arnynt ar wahân.
- fel mewn blynyddoedd blaenorol, ceir pwysau parhaus a sylweddol o ran costau o fewn cyllidebau Gofal Cymdeithasol, gyda gorwariant disgwyliedig yn 2020-21 o £1.5 miliwn.
- mae gan y Cyngor grwpiau gorchwyl a gorffen, paneli adolygu gwariant a chyfarfodydd herio perfformiad y gyllideb i fonitro gorwariant yn y Gwasanaethau Cymdeithasol.
- mae'r prosiect trawsnewid yn y Gwasanaethau Cymdeithasol yn mynd rhagddo'n barhaus.

Arddangosyn 6: swm y gorwariant/tanwariant yn berthynol i gyfanswm y gyllideb refeniw net

Mae'r arddangosyn canlynol yn dangos swm y gorwariant neu'r tanwariant yng nghyllideb refeniw net y Cyngor ar y cyfan am y pedair blynedd ddiwethaf a hefyd yr alldro amcangyfrifedig diweddaraf ar gyfer 2020-21 a gyflwynwyd mewn adroddiad i Gabinet y Cyngor ar **16 Mawrth 2021**.

	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21
Cyllideb Refeniw Net Wreiddiol £ miliynau	£132m	£135.2m	£140.2m	£143.6m	£151.2m
Alldro Refeniw Net Gwirioneddol	£131.9m	£134.7m	£140.2m	£143.6m	£150.9m

	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21
Swm y gwarged/gorwariant ar y cyfan	£0.1m	£0.5m	£0	£0	£0.3m
Gwahaniaeth canrannol o'i gymharu â'r gyllideb refeniw net	0.08%	0.4%	0%	0%	0.2%

Ffynhonnell – Adroddiadau pennu ac alldro'r gyllideb i'r Cabinet a'r Cyngor 2016-17 i 2019-20 ac adroddiad alldro amcangyfrifedig i'r Cabinet ar gyfer y flwyddyn hyd yma 2020-21

Mae gan y Cyngor hanes da o gyrraedd targedau arbedion; fodd bynnag, bydd cyflawni'r arbedion gofynnol yn fwy o her yn y dyfodol

Pam fod y gallu i adnabod a chyflawni cynlluniau arbedion yn bwysig

14 Mae'r gallu i adnabod meysydd lle gellir gwneud arbedion ariannol penodol, ac i wneud yr arbedion hynny'n ddiweddarach, yn agwedd allweddol ar sicrhau cynaliadwyedd ariannol parhaus yn erbyn cefnlen o bwysau ariannol cynyddol. Lle na chaiff cynlluniau arbedion eu cyflawni gall hyn arwain at orwariannau sy'n golygu bod angen defnyddio cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gan hefyd gynyddu lefel yr arbedion y mae eu hangen mewn blynyddoedd yn y dyfodol i wneud iawn am hyn. Lle nad yw cynlluniau arbedion yn cael eu cyflawni a bod angen i feysydd gwasanaeth wneud arbedion heb eu cynllunio, mae hyn yn cynyddu'r risg naill ai na fydd arbedion yn gyson â blaenoriaethau'r Cyngor, neu o ddatrysiadau 'byrdymor' nad ydynt yn gynaliadwy dros y tymor canolig.

15 Canfuom fel a ganlyn:

- mae gan y Cyngor hanes da o gyflawni canran uchel o'i arbedion wedi'u cynllunio.
- yn 2018-19, cyrhaeddodd y Cyngor 90% (£5.6 miliwn) o'i darged arbedion a 90% (£5.4 miliwn) o'i darged yn 2019-20. (Fel a ddangosir yn **Arddangosyn 7**.)
- ar gyfer 2020-21, mae disgwyl i'r cyfan o'i arbedion wedi'u cynllunio o £0.7 miliwn gael eu cyflawni'n llawn. Disgwylir arbedion ychwanegol o £1.1 miliwn, oherwydd effaith COVID-19 ar gyfer costau rhedeg is, hefyd, er nad yw'r rhain yn cael eu hystyried yn rhan allweddol o'i gynlluniau arbedion hirdymor ar hyn o bryd.
- mae CATC y Cyngor 2021-22 i 2023-24 wedi pennu dau darged posibl ar gyfer arbedion yn y dyfodol dros dair blynedd, sef naill ai £11.5 miliwn neu £14.5 miliwn yn amodol ar gadarnhau lefelau Cyllid Allanol Cyfun yn y dyfodol.

Arddangosyn 7: arbedion a gyflawnwyd yn ystod 2019-20 fel canran o'r arbedion wedi'u cynllunio

Mae'r arddangosyn canlynol yn nodi faint o arian yr oedd y Cyngor yn bwriadu ei arbed o'i gynlluniau arbedion rhwng 2018-19 a 2019-20 a faint o hyn y gwnaeth ei arbed mewn gwirionedd yn ogystal ag amcangyfrifon ar gyfer 2020-21.

	2017-18	2018-19	2019-20	Amcangyfrif 2020-21
Cyfanswm arbedion wedi'u cynllunio mewn £ miliynau	£3.7m	£6.2m	£6m	£0.7m
Arbedion wedi'u cynllunio a gyflawnwyd mewn £ miliynau	£3.6m	£5.6m	£5.4m	£0.7m
Arbedion wedi'u cynllunio nas cyflawnwyd mewn £ miliynau	£0.1m	£0.6m	0.6m	£0m
Canran yr arbedion a gyflawnwyd	97%	90%	90%	100%

Ffynhonnell: adroddiadau pennu ac alldro'r gyllideb i'r Cabinet a'r Cyngor 2017-18 i 2019-20 ac adroddiad alldro amcangyfrifedig i'r Cabinet a CATC 2021-22 i 2023-24 ar gyfer y flwyddyn hyd yma

Mae'r Cyngor wedi cynnal lefelau hylifedd ffafriol dros y blynyddoedd diwethaf

Pam fod sefyllfa hylifedd y Cyngor yn bwysig

16 Pam ei bod yn bwysig pwyso a mesur asedau cyfredol o'i gymharu â rhwymedigaethau cyfredol (hylifedd):

- mae'n arwydd o'r modd y mae cyngor yn rheoli ei gyllid yn y tymor byr.
- er ei fod yn cael ei ddefnyddio'n gyffredin i archwilio pa un a yw sefydliadau'n gallu talu eu dyledion yn y tymor byr, mae hyn yn annhebygol o fod yn risg i gynghorau o ystyried eu gallu i gymryd benthyciadau byrdymor. Fodd bynnag, mae hefyd yn gweithredu fel dangosydd sy'n dynodi sut y mae cyngor yn rheoli ei gyllid yn y tymor byr.
- dylai cynghorau â chymarebau hylifedd isel sicrhau bod ganddynt drefniadau i gwrdd â'u rhwymedigaethau.
- gall fod costau ychwanegol i gynghorau sy'n dibynnu ar fenthyciadau byrdymor i dalu dyledion.

- dylai cynghorau â chymarebau hylifedd uchel iawn ystyried a ydynt yn rheoli eu hasedau cyfredol yn y ffordd fwyaf effeithiol.

17 Canfuom fel a ganlyn:

- mae’r Cyngor wedi cynnal lefelau hylifedd ffafriol dros y blynyddoedd diwethaf sy’n cefnogi ei sefyllfa ariannol.
- fel arwydd o sefyllfa hylifedd y Cyngor, fe wnaethom adolygu cymarebau cyfalaf gweithio ac fe ganfuom fod y rhain wedi aros yn gymharol sefydlog dros y cyfnod o bum mlynedd hyd at 31 Mawrth 2020 gan amrywio rhwng 1.0 ac 1.7 a chan fod â chyfartaledd o 1.4 y flwyddyn. Gweler **Arddangosyn 8**.

Arddangosyn 8: cymhareb cyfalaf gweithio 2015-16 i 2019-20

	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
Asedau Cyfredol [5]	£35.8m	£28.7m	£32.8m	£38.7m	£45.1m
Rhwymedigaethau Cyfredol [6]	£22.7m	£27.4m	£23.2m	£23.2m	£29.2m
Cymhareb Cyfalaf Gweithio	1.6	1	1.4	1.7	1.5

Ffynhonnell: cyfrifon archwiliedig 2015-16 i 2019-20

[5] Mae Asedau Cyfredol yn cynnwys: Buddsoddiadau Byrdymor; Asedau a ddelir i’w gwerthu; Rhestrau Eiddo; Dyledwyr Byrdymor; ac Arian Parod a’i gyfwerth.

[6] Mae Rhwymedigaethau Cyfredol yn cynnwys: Benthyciadau Byrdymor; Credydwyr Byrdymor; a Darpariaethau sy’n ddyledus ymhen un flwyddyn.

Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.